

980226-2

Pascal vidí velmi kriticky a odmítavě něco, co budí v každém člověku touhu po uznání – a říká tomu ješitnost (např. 150 aj.). To je ovšem špatná psychologie, protože nechává deviovaný extrém přehlušit cosi bytostně pozitivního. Sám si to uvědomuje (151), když připomíná děti v Port-Royalu, „jimž se nedává tento osten ctižádosti a slávy“ a které proto „upadají v lhostejnost“. Vůbec má Pascal jednu závažnou vadu, že mu zcela chybí smysl pro to, čemu již Aristotelés říkal „střednost“. Je mnoho vlastností, tendencí, sklonů, způsobů vidění či chápání atd. v lidském životě, které mají vždycky jen situační a tedy relativní oprávnění (vždy v relaci, ve vztahu k něčemu konkrétnímu). A zároveň je každá situace, v níž se člověk ocitá, mnohoznačná.

To pak znamená, že různé tendence, sklony, chutě atd. musí být nějak vyrovnány, srovnány, hierarchicky seřazeny a zejména vždy vyváženy. Jsou ctnosti, které nemohou nabýt hybridní povahy či polohy, tj. kterých nikdy není dost; a jsou jiné, které se zvracejí v nectnost, je-li jich příliš mnoho nebo příliš málo. To, čemu Pascal tak jednoznačně a s takovou samozřejmostí dává negativní předznamenání (jako ješitnost, pýcha, domýšlivost apod.), jsou jen deviované extrémy něčeho, co náleží bytostně k životu, pokud to je přiměřené situaci a vyvážené ve vztahu k jiným tendencím a vlastnostem. Člověk je tvor společenský, a to nutně s sebou nese potřebu uznání ze strany těch druhých. Právě proto dítě, kterému se nedostává takového uznání, se nemůže dost dobře a normálně rozvíjet. Chyba je pouze tam, kde se dítěti dostává uznání za něco, čemu se uznání nemá dostávat. Jak jinak by se dítě mohlo samo a bez pomoci druhých orientovat v komplikovaném světě, do kterého se narodilo a v kterém vyrůstá? To pak platí i pro filosofy, které Pascal uvádí vedle vojáků, kuchařů, nosičů atd. (dokonce záškodníků! jaká tendence!): také filosof potřebuje uznání. Ovšem má také své nároky: nestačí mu uznání neznalců, nestačí mu uznání od blízkých a známých, ale chce být uznán sobě rovnými, a zase ne kvůli přátelství, ale „věčně“. A když toho uznání nedosahuje, doufá alespoň, že je pro své dílo nalezne u budoucích generací. To není nuntě z ješitnosti, nýbrž může to být založeno na základní potřebě sloužit, být lidem užitečný, pomáhat jim v těch věcech, které jsou pro život – jak je přesvědčen – potřebné, ba nezbytné, a přece si je nemůže zajistit každý člověk sám a bez pomoci druhých.

(Praha, 980226-2.)